

3.3 Program Management

Helmut Saatkamp, Annet Velthuis, Clazien de Vos, Wageningen Universiteit

3.3.1 Aanzet en doelstelling

Omdat de varkenshouderij voor de Duits-Nederlandse grensregio een belangrijke economische tak vormt, kan de stimulatie en verbetering van de grensoverschrijdende vermarkting van dieren en producten als een belangrijke economische impuls voor de Euregio worden beschouwd.

Zowel in Duitsland alsook in Nederland zijn er nationale programmas voor controle- en kwaliteitskeurmerken: QS (Qualität und Sicherheit) en IKB (Integrale Ketenbeheersing). Beide kwaliteitskeurmerken stellen zekere eisen aan de wijze van produceren en de voortgebrachte producten. Daardoor wordt een minimum niveau van voedselveiligheid en dierenwelzijn gegarandeerd. Primaire producenten, alsmede de toeleverende en verwerkende industrie, dienen met deze kwaliteitskeurmerken in te stemmen en naar de aan deze kwaliteitskeurmerken verbonden eisen te produceren. Ofschoon QS en IKB bij vele eisen min of meer overeenkomstig zijn, bestaan er toch enkele verschillen. Tegen deze achtergrond blijkt, dat een dierenhoudend bedrijf dat volgens IKB-standaarden produceert, niet automatisch aan de eisen van kwaliteitskeurmerk QS voldoet en vice versa. Dat dit resulteert in een beperkte toegang naar de markt of zelfs negatieve economische gevolgen voor de Euregio, moge duidelijk zijn. De vele kwaliteitsstandaarden resulteren sinds enkele jaren in een extreme toename van neutrale controles die al als zogenaamd "Audit Toerisme" ingang gevonden heeft in het taalgebruik van vakmensen. Oplossingen voor het voorkomen van van elkaar onafhankelijke en parallelle bezoeken op het bedrijf zouden moeten worden uitgewerkt om kosten en te investeren tijd voor de boeren te minimaliseren.

Een manier om de bovengeschetste problematiek op te lossen zou een volledige harmonisering van de eisen en wederzijdse erkenning van beide kwaliteitskeurmerken kunnen zijn. Maar dit is bij het begin van de samenwerking in de werkgroep van tevoren als oplossing op korte termijn vanwege strategisch overleg van de voor IKB en QS verantwoordelijke organisaties uitgesloten. Als andere mogelijkheid bleef over, dat bijvoorbeeld Nederlandse stakeholders die onder IKB produceren extra maatregelen nemen teneinde ook QS-waardig te zijn en vice versa.

De werkgroep stelde de volgende doelen voor haar deelproject vast:

- Vergelijking van open standaarden van IKB en QS alsook van eigen controleprogramma's van de drie pilotketens onder kwalitatieve en economische gezichtspunten;
- uitwerking van voorstellen voor een wederzijdse erkenning van audits en uitvoering van gecombineerde audits;
- modellering van de netto kosten voor deeltaken van dierenhoudende bedrijven in het gezondheids- en kwaliteitsmanagement.

De werkgroep heeft zich met name met de economische evaluatie van alternatieve handelwijzen van Nederlandse en Duitse varkenshouders m.b.t. de keuze van van standaarden bezig gehouden. Daarbij kwamen de volgende concrete vraagstellingen naar voren:

- Welke overeenstemmingen tussen beide systemen zijn er;
- Welke criteria worden door beide systemen geëist, en hoe valt een onderlinge kwalitatieve vergelijking tussen beide systemen uit?

Zowel IKB als QS stellen kwaliteitseisen met betrekking tot maatregelen voor het voorkomen van zoönoses. Een lage Salmonella-prevalentie is daarbij van van bijzondere betekenis. Om hierover b.v. naar de slacht- en verwerkingsbedrijven garanties te kunnen geven, is monitoring (bewaking) van Salmonella onontbeerlijk. Echter, vanuit economisch oogpunt is het zinvol een inzicht te hebben in de relatie tussen de effectiviteit van de monitoring (bijvoorbeeld in de vorm van de mogelijkheid van juiste detectie) en de kosten die daaraan verbonden zijn. Binnen de werkgroep Program Management werd daarom het besluit genomen als voorbeeld een model te ontwikkelen om dergelijke systemen onder economische aspecten te analyseren.

Naast een meer kwalitatieve uitwerking van de vraagstellingen, had zich de werkgroep Program Management tot doel gesteld de geschetste problematiek ook kwantitatief uit te werken. Hieruit resulteerde de oprichting van twee PC-gesteunde rekenmodellen. Deze werktuigen kunnen gebruikt worden door personen die zich beroepshalve met de genoemde vraagstellingen bezighouden. Het betreft de volgende modellen:

- Een rekenmodel dat de additionele netto-kosten berekend voor primaire producenten die naast hun eigen kwaliteitssysteem (QS of IKB) willen voldoen aan de eisen van het andere systeem (en daarmee aan de eisen van beide kwaliteitssystemen);
- een rekenmodel dat gebruikt kan worden bij de epidemiologische en economische optimalisatie van de monitoring van Salmonella.

3.3.2 Deelstappen en activiteiten

Binnen de werkgroep Program Management zijn de volgende activiteiten ondernomen:

- een kwalitatieve vergelijking tussen QS en IKB;
- een analyse van contractuele en formele bindingen binnen de drie bij het project betrokken integraties (Pilotketten);
- een voorstel voor een gecombineerde audit voor zowel IKB als QS op primaire bedrijven;
- de ontwikkeling van een rekenmodel voor de PC voor de kwantitatieve vergelijking tussen QS en IKB met betrekking tot de extra kosten voor "dubbel-certificering";
- de ontwikkeling van een rekenmodel voor de PC gericht op de kwantitatieve bestudering van de belangrijkste veterinaire en economische aspecten in de Salmonella-monitoring.

Bij AG 3 waren de volgende organisaties en personen betrokken (zie tabel 3.3 - 1):

Tab. 3.3 - 1: Leden van de werkgroep Program Management en hun taken

Organisatie	Naam	Taak
Wageningen Universiteit	H.W. Saatkamp	leiding AG 3 en begeleiding van de deelactiviteiten
	A.J. Velthuis	uitvoering kwantitatieve vergelijking IKB/QS
	K. van der Walle	rekenmodel voor de kwantitatieve vergelijking van verschillen bij de netto kosten tussen kwaliteitsprogramma's
	C.J. de Vos	uitvoering optimalisatie Salmonella-monitoring
Universität Bonn:	G. Schulze Althoff	mede-leiding AG 3 en begeleiding (1) van de analyse van de contractuele bindingen en (2) voorstel voor een gecombineerde audit
	B. Petersen	begeleiding (1) analyse van bindingen binnen de pilotketens en (2) voorstel voor een gecombineerde audit
	F.-G. R�ther-Blanke	uitvoering van een analyse van de bindingen binnen pilotketens
	K. Diekmann	uitvoering van de voorstel voor een gecombineerde audit
PVE	U.-B. Rangnick	uitvoering van een kwalitatieve vergelijking tussen QS en IKB
	H. Schouwenburg	adviseerend lid van de werkgroep, inbrengen van expertenkennis vanuit IKB-oogpunt
QS GmbH	Th. May	adviseerend lid van de werkgroep, inbrengen van expertenkennis vanuit QS-oogpunt
Landwirtschaft skammer Weser-Ems	J. Ehlers	adviseerend lid van de werkgroep, expertenkennis met betrekking tot Salmonella monitoring
	A. Hortmann-Scholten	adviseerend lid van de werkgroep, expertenkennis met betrekking tot wetenschappelijke kencijfers en berekeningen in Duitsland

Het tijdschema van de werkgroep wordt in tabel 3.2 - 2 beschreven.

Tab. 3.3 - 2: Werkstappen in de werkgroep Program Management

Processtappen	Tijdelijke volgorde	
	Vanaf	tot en met
Kwalitatieve vergelijkingsstudie tussen QS en IKB begonnen; gedurende de projectperiode werden regelmatige updates uitgevoerd, het laatste in april 2004	8-2002	4-2004
Analyse van contractuele en formele bindingen binnen de drie bij het project betrokken pilotketens	9-2002	4-2003
EDV-gesteund rekenmodel voor kwantitatieve vergelijking van de verschillen bij de nettokosten tussen QS en IKB	1-2003	12-2004
Voorstel voor een gecombineerd audit voor zowel IKB alsook QS op primaire bedrijven	9-2003	4-2004
Rekenmodel voor epidemiologische en economische optimalisatie van het salmonella-monitoring	9-2004	8-2005

Het navolgende gedeelte beschrijft elke activiteit alsook de belangrijkste aspecten met betrekking tot aanpak en uitvoering.

Kwalitatieve vergelijking tussen IKB – QS

De kwalitatieve vergelijking tussen QS en IKB had betrekking op de volgende schakels in de productieketen: primaire bedrijven, veevoederindustrie, slachthuis en versnijding. Voor elke schakel werden op basis van bestaande kennis uit lastenboeken, literatuur, en expert informatie beoordelingscriteria opgesteld. Elk van deze criteria had weer  n of meerdere concrete eisen waaraan de betrokkene dient te voldoen. Het resultaat was een volledige criterialijst waarbinnen werd aangegeven in hoeverre IKB- en QS-criteria overeenstemmen resp. van elkaar afweken. In aansluiting daarop werd deze vergelijking voor de verdere studies van de werkgroep gebruikt.

Analyse van contractuele bindingen in de pilotketens

De kwalitatieve analyse van de contractuele en formele bindingen was erop gericht verschillen en gemeenschappelijke kenmerken te beschrijven van de drie bij het project betrokken pilotketens met het oogmerk op kwaliteitsbewaking. Gebaseerd op een algemene karakterisering konden de drie pilotketens als volgt worden onderscheiden: een gesloten systeem, een open systeem en een gemengd systeem. Aan de hand van een vooraf opgestelde vragenlijst werden interviews met betrokkenen afgenomen; na verwerking werd middels email additioneel commentaar van de betrokkene verworven. De verdere analyse van de data werd via een standaard procedure uitgevoerd, waarbij verschillende wijze van bindingen tussen de verschillende acteurs (producenten, dienstverleners) binnen de pilotketens centraal stonden.

Concept-voorstel voor het gebruik van een gemeenschappelijke audit checklist voor landbouwbedrijven op basis van QS- en IKB-standaarden

Een kwalitatieve vergelijking van de in QS en IKB gehanteerde audits werd uitgevoerd aan de hand van een vooraf samengestelde criteria-lijst. Deze lijst bestond uit een aantal hoofdcategorieën van soorten audit, bijvoorbeeld bij de aanmelding bij QS respectievelijk IKB, gegevens die de producent aan de auditor ter beschikking moet stellen, etc. Op elk van deze hoofdcategorieën werden specifieke criteria geformuleerd, teneinde een een-op-een vergelijking mogelijk te maken. De resultaten van deze vergelijking werden gebruikt om een concept-voorstel te formuleren met betrekking tot een gemeenschappelijke audit-checklist. De hanteerbaarheid van het gecombineerde audit werd daarbij gedurende concrete audit situaties getoetst.

PC-rekenmodel voor de kwantitatieve vergelijking van verschillen van additionele nettokosten tussen QS en IKB

Gebaseerd op de hierboven beschreven kwalitatieve studies werd een meer kwantitatieve analyse uitgevoerd die betrekking hadden op de primaire producenten, de varkenshouders. Deze studie was gericht op de volgende vraagstellingen:

- Wat zijn de verschillen tussen IKB en QS met betrekking tot de gehanteerde criteria;
- Wat zijn de netto additionele kosten voor een QS-producent om ook aan de IKB-eisen te voldoen;
- Wat zijn de netto additionele kosten voor een IKB-producent om ook aan de QS-eisen te voldoen.

Er werd een spreadsheet model ontwikkeld, waarin alle beoordelingsaspecten uit de beide lastenboeken werden ondergebracht. Vervolgens werd per aspect de kosten voor realisatie ervan berekend middels een partial budget methode. Alleen additionele of marginale kosten werden zodoende meegenomen, niet de totale kosten want de studie had tot doel verschillen bloot te leggen. De benodigde informatie hiervoor was afkomstig uit lastenboeken zelf, de literatuur en aanvullende informatie van experts. Door in het model in te vullen welke aspecten wel respectievelijk niet in het betreffende kwaliteitssysteem betrokken zijn, werd het mogelijk een berekening van de additionele kosten te maken, en dus een vergelijking te maken tussen de additionele kosten voor IKB-producenten die eveneens aan QS-eisen willen voldoen en vice versa. Deze vergelijking werd uitgevoerd voor drie verschillende bedrijfscategorieën (vleesvarkens, vermeerdering en gemengd) en drie verschillende bedrijfsgrootte-klassen.

Rekenmodel voor epidemiologische en economische optimalisatie van het Salmonella-Monitoring

Om meer inzicht te krijgen in de economische aspecten van Salmonella-monitoring werd een onderzoek uitgevoerd, gericht op de analyse van het huidige Duitse (i.c. Nedersachsen) systeem voor Salmonella-monitoring met speciale aandacht voor de betrouwbaarheid van de monitoring. Er werd een stochastisch risk analysis model ontwikkeld binnen Excel. Deze aanpak maakt het mogelijk om met name de variatie in mogelijke uitkomsten te bestuderen. Extreme waarden, bijvoorbeeld worst- of best-case uitkomsten, die in het dagelijks leven ook mogelijk zijn, kunnen zo beter worden vastgesteld.

Met behulp van dit model was het mogelijk een base-line scenario voor Salmonella-monitoring volgens de huidige manier van bewaking te simuleren. Vervolgens werden allerlei alternatieve scenario's geformuleerd. Op basis van potentiële verschillen die mogelijk van (grote) invloed zouden kunnen zijn, werden (1) de kwaliteit van de Salmonella-monitoring en (2) de kosten die aan de monitoring verbonden zijn, geanalyseerd, om een optimale verhouding tussen kwaliteit en kosten te berekenen. De volgende variabelen werden hierbij nadrukkelijk bestudeerd:

- de hoeveelheid bemonsterde carcassen per jaar,
- verschillen in Salmonella prevalentie,
- verschillen in mogelijke klasse-indeling met betrekking tot Salmonella-prevalentie op bedrijfsniveau (0, groen, oranje en rood),
- verschillen in steekproefgrootte per Salmonella-klasse en
- verschillen in OD% (Optical Density, het afkapniveau van de analyse dat bepaalt of een analysemonster positief of negatief wordt verklaard).

Met behulp van het rekenmodel werden deze verschillende scenario's gesimuleerd, en vergeleken op betrouwbaarheid. Daarbij werd het percentage misclassificaties bij uitvoering van een monitoring met de telkens betreffende scenario's bepaald. Dit is een belangrijk kenmerk als het gaat om kwaliteit van monitoringssystemen.

3.3.3 Resultaten

Qualitatieve vergelijking IKB – QS

De kwalitatieve vergelijking tussen QS en IKB liet zien, dat tussen de beide systemen duidelijke overeenstemmingen bestonden. Totale overeenstemming tussen IKB en QS werd gezien op 43% van de criteria; 53% van de IKB-criteria was in overeenstemming met andere QS-systemen die door producenten gebruikt werden. Alleen op 4% van de totale criteria was geen overeenstemming tussen IKB en QS aanwezig. Een nadere vergelijking per schakel liet zien, dat de schakels primaire productie, veevoeder en slachterij veel overeenkomsten hadden. Bij de versnijding was één van de vier criteria niet overeenstemmend.

Op basis van dit inventariserende kwalitatieve onderzoek mag geconcludeerd worden, dat in grote lijnen QS en IKB overeenkomstige kwaliteitssystemen zijn. Fundamentele verschillen tussen beide systemen werden niet geconstateerd. Wel dient te worden opgemerkt, dat beide systemen snel aan verandering onderhevig (kunnen) zijn. Dit betekent dat het tijdstip van de gehanteerde gegevens van belang kan zijn. In dit onderzoek was de basis voor de gebruikte gegevens Oktober 2002. De gehanteerde indeling van de criteria was echter nogal grof. Een meer gedetailleerde onderverdeling van de criteria, mogelijk in sub-criteria, zou meer verschillen aan het licht hebben gebracht. De kwantitatieve economische vergelijking, waar op een gedetailleerder niveau is geanalyseerd, liet zien dat op detail niveau wel meer verschillen tussen de beide systemen zichtbaar worden.

Analyse van de contractuele bindingen in de pilotketens

De kwalitatieve analyse van contractuele en formele bindingen tussen partners in de varkensproductieketen kan worden beschouwd als een inventariserende studie. In tegenstelling tot Nederland, waar de markt grotendeels door twee concerns beheerst wordt (Anno 2002), is de structuur van de vleesproductie in Duitsland veel meer heterogeen, met meer middelgrote slachterijen. Dit heeft zijn uitwerking op de ketenorganisatie. Bij één Pilotketen was sprake van een organisatie zonder vaste afnemersregelingen tussen producent en slachthuis; deze wijze van organisatie is in Duitsland nog wijdverbreid. De andere Pilotketen had een meer vastere organisatiestructuur, die meer leek op die van de Nederlandse Pilotketen. Het grote verschil tussen de beide laatste was, dat de Nederlandse Pilotketen verschillende kwaliteitsbewakingssystemen had, ieder gekoppeld aan een bepaald productie- en verwerkingsconcept (bijvoorbeeld welzijn, organisch of basis-IKB); de Duitse pilotketen beschikte maar over één merk vlees. De merkenstructuur van de Nederlands Pilotketen vereist derhalve, dat er duidelijke, formele afspraken bestaan tussen primaire producent en slachthuis. Dit geldt zowel op het gebied van de afzet als van de kwaliteitsbewaking. De drie vastgestelde systemen konden worden onderverdeeld naar drie categorieën, die samenvattend in tabel 3.3 - 3 worden afgebeeld. De bij het project betrokken pilotketens beelden als voorbeeld telkens één van deze drie categorieën af (RÜTHER-BLANKE, 2003).

Tab. 3.3 - 3: Categorieën van contractuele bindingen binnen vleesproducerende ketens

Systeem-categorieën	Criteria
Open systeem (z.B. IKB / QS)	eisen aan kwaliteitsmanagement-, gezondheidsmanagement-, kwaliteitsborgingssystemen alsook de controle daarvan worden primair door externe systemen (b.v. door Q&S, IKB) vastgesteld; sanctiemaatregelen bij niet-nakoming van contractuele voorwaarden worden extern genomen; systeem is supraregionaal, meestal nationaal geïntendeerd
Gesloten systeem (b.v. merk vlees-programma's)	integratie van alle deelnemers van een value added chain in een gezondheids- en kwaliteitsmanagementsysteem; coöperatief gedrag van de systeemdeelnemers; eigen eisen aan systeemdeelnemers zoals b.v. eisen aan productie, houding van de dieren enz.; toegevoegde waarde tot aan de balie of tot en met de consument mogelijk; systeem is productspecifiek resp. merkspecifiek; eigen kwaliteitsmanagement-, gezondheidsmanagement-, kwaliteitsborgingssysteem; interne controle-uitvoering; sanctiemaatregelen bij niet-nakoming contractuele voorwaarden worden intern genomen; binding op lange termijn van systeemdeelnemers veroorzaakt door ingezet kapitaal
Gemengd systeem	Er zijn zowel elementen van gesloten alsook van open systemen aanwezig; Er wordt naast „conventioneel“ vlees (producenten praktiseren volgens algemene standaarden van bovengeschikte systemen van het kwaliteitsmanagement), ook vlees in projecten met bijzondere, zelf gedefinieerde voorschriften verwerkt

Concept voorstel voor het gebruik van een gemeenschappelijke audit checklist voor landbouwbedrijven op basis van de QS- en IKB-standaard

Het concept voorstel voor het gebruik van een gemeenschappelijke audit checklist voor QS- en IKB-gecertificeerde varkensfok- en mestbedrijven beschrijft allereerst de uitvoering van de audits voor beide programma's. De vergelijking van toetscriteria, audit hulpmiddelen en audit aflopen in het kader van de QS- en IKB-certificatie maakt de verschillen en overeenstemmingen van de twee controle systematieken duidelijk. Deze bracht na voren dat vanwege vele overeenstemmingen een gecombineerde audit checklist opgesteld kan worden die programmaspecifieke "plusfactoren" onthoudt.

Het concept voorstel voor een gemeenschappelijke audit voor zowel QS als IKB is gebaseerd op een gemeenschappelijke checklist die alle eisen van zowel QS als IKB bevat. De opbouw die daarbij gebruikt is, is de volgende:

- criterium;
- gebruikte bron voor het criterium: de beide lastenboeken;
- verificatiebron: bijvoorbeeld het beslagboek of het logboek;
- waarderingsgrondslag;
- eventuele vereiste extra informatie uit het QS- respectievelijk IKB-systeem.

De volledige studie „Audits: IKB und QS im Vergleich“ vindt u op www.giqs.org/kennis

Ofschoon het dus mogelijk lijkt een gezamenlijke audit uit te voeren, blijken er ook een aantal (mogelijke) probleempunten te zijn: taalproblemen en verschillen in auditsystematiek of criteria. Deze verschillen kunnen op verschillende niveau's een rol spelen: op het bedrijf zelf, voor de auditor zelf of voor de coördinatoren van de betreffende systemen (DIEKMANN et al., 2004).

PC-rekenmodel voor de kwantitatieve vergelijking van verschillen van additionele nettokosten tussen QS en IKB

De kwantitatieve economische studie naar de extra kosten om naast IKB- ook QS-waardig te zijn en vice versa bracht als belangrijkste resultaten het volgende naar voren (VELTHUIS et al., 2004). Ofschoon beide systemen op veel aspecten overeenkomstig waren, bleken er ook verschillen te bestaan, met name op de categorieën voeding, huisvesting, de ontsmettingsplaats van vervoermiddelen en de hygiënesluis, zoals tabel 3.3 - 4 toont.

Voor QS-bedrijven die IKB-conform willen produceren variëren de kosten al naar grootte van het bedrijf omdat het vooral gaat om bijkomende investeringen op het bedrijf. Voor Nederlandse IKB-varkensmestbedrijven die aan de normen van QS willen voldoen, zijn de additionele kosten ca. € 0,014 per kilogram karkas. Aanzienlijke variatie vanwege verschillen bij de bedrijfsgrootte zijn er hier niet. De bijkomende kosten hangen sterk samen met de extra voerkosten die nodig zijn om aan de GMP+- en QS-eisen te voldoen.

Tab. 3.3 - 4: Ontstaande kosten voor een dubbelcertificering (QS resp. IKB)

Bedrijfsvorm	Dubbelcertificering	
	IKB → QS	QS → IKB
Varkensmestbedrijf	0,014 €/kg karkasgewicht/jaar	0,013 – 0,024 €/kg karkasgewicht/jaar
Zeugenbedrijf	0,40 – 0,44 €/big	0,20 – 1,05 €/big
Gesloten systeem	0,019 €/kg karkasgewicht/jaar	0,010 – 0,016 €/kg karkasgewicht/jaar

De volledige studie „Quality control systems in German and Dutch pig production: the differences between QS and IKB“ kan op www.giqs.org/kennis worden gedownload.

Gebaseerd op deze resultaten konden de volgende conclusies worden getrokken (VELTHUIS et al., 2004):

- De drempel voor IKB-varkensmest- en zeugenbedrijven ook QS-conform te worden ligt vanwege de geringere investeringen lager dan voor QS-bedrijven die aan IKB-normen willen voldoen;
- voor gesloten QS-bedrijven die ook een IKB-certificering willen hebben zijn de kosten gemiddeld lager dan voor IKB-bedrijven die ook QS-conform willen zijn.

Rekenmodel voor epidemiologische en economische optimalisatie van de Salmonella Monitoring

Het rekenmodel maakte de analyse van voorbeelddata mogelijk waaruit de volgende conclusies getrokken konden worden:

- In de basissituatie wordt een OD% van 40 gebruikt (hoe lager het OD%, hoe meer monsters positief worden verklaard, en dus hoe groter de kans dat een bedrijf in een slechtere Salmonella-klasse terecht komt). Verlaging van dit percentage tot 20% levert geen betrouwbaarder resultaten op; verdere 'verscherping' van deze norm tot een OD% van 10 levert echter wel betrouwbaarder resultaten op.
- Indien wordt aangenomen dat een OD% van 10 een goede indicator is voor de werkelijke prevalentie op bedrijfsniveau zijn bewakingsprogramma's die gebaseerd zijn op een OD% van 40 minder betrouwbaar omdat zij tot een groter percentage misclassificaties leiden (15% versus 40%).

De twee meest interessante scenario's voor praktische toepassing lijken te zijn:

1. het huidige bewakingssysteem met een OD % van 40 en met drie klassen (groen met < 20% Salmonella prevalentie, oranje met een Salmonella prevalentie tussen 20 en 40%, en rood met een Salmonella prevalentie hoger dan 40),
2. een systeem op basis van een OD % van 10 en eveneens drie klassen, echter met een verlaging van de grenswaarden voor het aantal positieve monsters (groen: < 10% Salmonella prevalentie, oranje met 10-40% en rood met > 40%).

Het huidige systeem (1) heeft het voordeel dat alles bij het oude wordt gelaten, het alternatief (2) zou betrouwbaarder zijn. Toevoegen van een extra klasse met 0%-prevalentie (dus vier in plaats van drie klassen) vergroot het percentage misclassificaties en vermindert daardoor de betrouwbaarheid van de bewaking. De invoering van een nulklasse lijkt dus weinig tot geen voordelen te bieden.

Samenvattend konden de activiteiten van AG 3 de volgende tastbare resultaten opleveren:

- Een aantal rapporten met betrekking tot
 - de kwalitatieve vergelijking tussen IKB en QS (RANGNICK, 2003),
 - de kwalitatieve analyse van contractuele en formele bindingen tussen partners in de varkensproductieketen (RÜTHER-BLANKE, 2003) en
 - een concept voorstel voor een gemeenschappelijke audit voor zowel QS als IKB (DIEKMANN et al., 2004)
- Rapportage van de economische vergelijkingsstudie tussen IKB en QS (VELTHUIS et al. 2004) en het hiervoor ingezette rekenmodel (zie hoofdstuk 5.7)
- Rapportage van de simulatie / optimalisatie van een Salmonella monitoring (VOS en SAATKAMP, 2005) en daarmee samenhangend het rekenmodel voor de PC (zie hoofdstuk 5.7).

3.3.4 Gebruikersgroepen en praktijkverband

De studies die betrekking hadden op een vergelijking van IKB en QS (incl. het voorstel tot een gecombineerde audit voor beide systemen en de analyse van de contractuele en formele bindingen binnen pilotketens) zijn in eerste instantie bruikbaar voor de overkoepelende organisaties die zich bezig houden met kwaliteitsbewaking in de varkensvleesproductie: het Productschap voor Vee, Vlees en Eieren (PVE) in Nederland en QS in Duitsland. De resultaten en conclusie kunnen gebruikt worden voor verschillende doeleinden.

Bij het streven naar verdere harmonisatie en eventueel grensoverschrijdende, wederzijdse erkenning van elkaars kwaliteitsbewakingssysteem, met andere woorden: toekomstige afspraken tussen PVE/IKB en

QS; bij voorlichting aan veehouders, met name diegene die overwegen om grensoverschrijdend actief te zijn bij aan- en / of verkoop van dieren of producten.

Het ontwikkelde rekenmodel voor de berekening van de kosten met het oog op het voldoen aan verdere eisen vanuit verschillende standaarden is flexibel, en kan aangepast worden aan nieuwe eisen en voorwaarden in de verschillende lastenboeken van verschillende verantwoordelijke organisaties. Hierin zien in het bijzonder de bij de studie betrokken organisaties een waardevolle steun van dit werktuig bij beslissingen voor de verandering van eisen binnen hun standaarden.

Een verdere ontwikkeling van het rekenmodel is mogelijk. Hierbij kan met name gedacht worden aan een model wat specifiek gebruikt kan worden voor bedrijfssituaties; hiermee kunnen voor iedere individuele varkenshouder de consequenties voor het voldoen aan bepaalde bijkomende eisen doorgerekend worden. Naast een aanpassing met het oog op de kosten, kunnen ook de eventuele baten voor de individuele varkenshouder in een verder ontwikkeld model worden meegenomen, zodat op individuele basis veel beter een goede kosten/baten-afweging gemaakt kan worden.

Het ontwikkelde en gebruikte Salmonella-simulatie model is vooral gericht op besluitvormingsondersteuning bij programmaverantwoordelijken voor de vorming en verdere ontwikkeling van monitoring programma's. Alhoewel allereerst ontwikkeld voor de bestaande uitgangssituatie, is het model in principe voor breder gebruik bij overige vraagstellingen op het gebied van zoönosepreventie en met betrekking tot controlesituaties in andere landen inzetbaar.

3.3.5 Waardering van het realisatiesucces en de grensoverschrijdende samenwerking

Het behoeft geen betoog dat de vergelijking van nationale kwaliteitssystemen stimulerende effecten op grensoverschrijdende bedrijvigheid heeft. Met de gekozen onderzoekaanzet van het PC-rekenmodel kon voor de eerste keer met behulp van monetaire kengetallen duidelijk worden gemaakt welke overeenkomsten en verschillen er tussen beide systemen bestaan. Dit vergemakkelijkt een objectieve discussie over met welke kosten een individuele varkenshouder geconfronteerd wordt indien hij naast zijn eigen systeem gelijktijdig ook onder een ander systeem wil vermarkten. Kortom: de mogelijkheden en problemen voor verbetering van grensoverschrijdende aan- en verkoop van varkens en varkensproducten, die aan een door het betreffende land gestelde minimum kwaliteitseisen voldoen, worden in beeld gebracht.

Binnen de werkgroep bestond een goede samenwerking tussen de verschillende partners. Dit was ook nodig om de hoeveelheid informatie maar vooral de snel veranderende inhoud van de lastenboeken om te zetten. Uit deze samenwerking is reeds vervolgonderzoek voortgekomen dat zich richt op de grensoverschrijdende problematiek van bestrijding van besmettelijke dierziekten. In dit project participeren de belangrijkste partners binnen werkgroep Program Management, alsmede partners uit andere werkgroepen van het huidige project.

3.3.6 Literatuur

DIEKMANN, K., G. SCHULZE ALTHOFF en B. PETSERSEN (2004):
Audits: IKB und QS im Vergleich. http://giqs.org/pdf/Fleisch/auditvergleich_IKB_QS.pdf

RANGNICK, U.-B. (2004):
Systemvergleich zwischen QS und IKB im Rahmen des Interreg III Projekt (Version 07.04.2004)
Dutch Meat Board, unveröffentlicht.

RÜTHER-BLANKE, F.-G. (2003):

Situationsanalyse der vertraglichen Bindungen in den drei Pilotketten des GIQS Projektes. Universität Bonn, Diplomarbeit, unveröffentlicht.

VELTHUIS, A.G.J., K. VAN DER WALLE en H.W. SAATKAMP (2004):

Quality control systems in German and Dutch pig production: the differences between QS and IKB. Wageningen University, Business Economics, pp. 44.

http://giqs.org/documentation/Fleisch/0407_Report_IKB_QS_final.php

VOS, C.J. DE en H.W. SAATKAMP (2005):

Optimization of Salmonella monitoring in finishing pigs. Wageningen University, Business Economics (in Vorbereitung).